

بسم الله الرحمن الرحيم

سری کتب آموزشی جامع چتر دانش

مجموعه حقوق تجارت

خلاصه نکات حقوق تجارت 1 تا 4

مشتمل بر قانون ثبت اختراعات، طرح های صنعتی و علائم تجاری

قانون صدور چک،

قانون اداره تصفیه امور ورشکستگی

تدوین:

فرانک افتخاری

سال 1394

نشر چتر دانش

سروشانه	-1365	: افتخاری، فرانک،
عنوان قراردادی		: ایران، قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور		: مجموعه حقوق تجارت / فرانک افتخاری؛ [برای] موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش
مشخصات نشر	.1391	: تهران: چتر دانش،
مشخصات ظاهر	.287 ص؛ 17 × س.م.	
فروست		: سری کتب آموزشی آزاد چتر دانش
شابک	978-600-6381-28-2	
وضعیت فهرست‌نویسی		: فیبا
موضوع		: حقوق تجارت -- ایران -- راهنمای آموزشی (عالی)
شناسه افروزه		: موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش
رده‌بندی کنگره	KMH 920 / الف 75 م 31391	
رده‌بندی دیوبی	346/5507	
شماره کتابشناسی ملی	2723342	

نام کتاب	: مجموعه حقوق تجارت
ناشر	: چتر دانش
تدوین	: فرانک افتخاری
طراح جلد	: شیرین حیدری مقدم
نوبت و سال چاپ	: سوم - 1394
شمارگان	: 1000
شابک	978-600-6381-28-2
قیمت	: 12500 تومان

مرکز پخش: تهران - خیابان انقلاب - خیابان 12 فروردین - کوچه نوروز - پلاک 13

تلفن مرکز پخش: 66478915 - تلفن فروشگاه کتاب: 66489059

پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

فصل اول : کلیات، معاملات تجاری، تجار و سازماندهی فعالیت تجاری

۱۰	- شناخت تاجر.....
۱۳	- اعمال تجاری .....
۱۸	- دفاتر تجاری .....
۲۲	- دلالی .....
۲۶	- حق العمل کاری .....
۲۹	- قرارداد حمل و نقل .....
۳۲	- قائم مقام تجاری .....
۳۳	- ضمانت .....
۳۵	- اسم تجاری .....
۳۶	• قانون ثبت اختراعات .....

فصل دوم : شرکتهای تجاری

۶۹	- حقوق شرکت های تجاری (کلیات) .....
	* انواع شرکت های اشخاص:
۸۰	- شرکت تضامنی .....
۸۵	- شرکت نسبی .....
۸۸	- شرکت مختلط غیرسهامی .....
۹۳	- انحلال شرکت های اشخاص .....
۹۶	- تصفیه امور شرکت های اشخاص .....
۹۸	* شرکت با مسئولیت محدود .....
۱۰۶	- انحلال شرکت با مسئولیت محدود .....
۱۰۷	- تصفیه شرکت با مسئولیت محدود .....

۱۰۸	* شرکت سهامی (کلیات)
۱۱۶	- سهام
۱۲۲	- تبدیل سهام
۱۲۴	- اوراق قرضه
	* ارکان شرکت سهامی :
۱۳۱	- مجمع عمومی مؤسس
۱۳۶	- مجمع عمومی فوق العاده
۱۳۸	- مجمع عمومی عادی
۱۴۳	- هیأت مدیره
۱۴۹	- مدیر عامل
۱۵۵	- بازرسان
۱۵۸	- تغییرات در سرمایه شرکت
۱۶۳	- کاهش سرمایه
۱۶۵	- حساب های شرکت
۱۶۷	- مقررات مختلف مربوط به شرکت های سهامی
۱۷۰	- انحلال و تصفیه
۱۷۵	* شرکت مختلط سهامی
۱۷۸	- انحلال شرکت مختلط سهامی
۱۷۹	* شرکت تعویضی

فصل سوم : اسناد تجاری (برات، فته طلب، چک)

۱۸۴	- اسناد تجاری (کلیات)
۱۸۶	* برات
۱۸۹	- قبول برات
۲۰۰	- نکول برات
۱۹۲	- قبولی شخص ثالث

۱۹۳	- ظهernoیسی
۱۹۶	- مسئولیت
۲۰۰	- پرداخت
۲۰۷	- اعتراض (پروتست)
۲۰۹	- برات رجوعی
۲۱۱	* سفته (فتنه طلب)
۲۱۶	* چک
۲۲۲	• قانون صدور چک

فصل چهارم : ورشکستگی و تصفیه امور ورشکسته

۲۳۷	- تحقیق ورشکستگی
۲۳۹	- شرایط اساسی ورشکستگی
۲۴۵	- اعلان ورشکستگی و اثرات آن
۲۴۷	- دادگاه صلاحیت دار
۲۵۰	- آثار حکم ورشکستگی
۲۵۳	- وضعیت معاملات تاجر
۲۵۹	- قرارداد ارفاقی
۲۶۴	- دعوای استرداد
۲۶۸	- ورشکستگی به تقصیر و ورشکستگی به تقلب
۲۷۱	- اعاده اعتبار
۲۷۲	• قانون اداره تصفیه امور ورشکستگی

سخن ناشر

رشته حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش به عنوان یکی از پرطرفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، گروه زیادی از دانشجویان علوم انسانی را به خود جلب نموده است. دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند. منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع مجموعه کتاب‌ها و جزووهای هستند که طی سالیان متعدد کمتر تغییر یافته و از صورتی به صورت دیگر تبدیل پیدا کرده‌اند. این در حالی است که نیاز مبرم دانش پژوهان به مجموعه‌های پریار و سودمند، امری غیر قابل انکار است. به این ترتیب ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان این رشته و نیز رشته‌های قریب به حقوق، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد. کتاب‌هایی که از یک سو، روزآمدی و از سوی دیگر، تناسب با نیاز دانش‌پژوهان در آن‌ها، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد. مؤسسه آموزش عالی آزاد چتردانش به عنوان مجموعه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های موثری در همراهی با دانشجویان رشته حقوق بردار. این موسسه افتخار دارد که با بهره مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، اقدام به تولید اثاری نماید که مهم‌ترین دستاوردهای آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است که در این مسیر بتواند با ارائه خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را به اثبات رساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

«مقدمه مؤلف»

«آرامش ذهنی راستین، این است که بدانی کاری را خواهی کرد که باید انجام دهی و به نیت خیر خود و قدرت انجامش، باور داشته باشی»

بعلت پیچیدگی مسائل اقتصادی و تجاری و کمبود منابع در خصوص حقوق تجارت و احساس نیاز در جامعه حقوقی به خصوص فارغ التحصیلان رشته حقوق جهت کسب آمادگی در آزمون های حقوقی از جمله کارشناسی ارشد، دکترا، وکالت و قضاویت، نگارنده را بر آن داشت تا با کمک و مساعدت مؤسسه آموزش عالی چتر دانش بخصوص مدیریت محترم و لایق، جناب آقای فرزاد دانشور کتاب حاضر را با بهره گیری از سبک نموداری طی تحقیق و بررسی طولانی و با دقت و ظرافت بسیار تهیه و تدوین نماید.

*در این کتاب سعی شده حقوق تجارت به دور از حاشیه زیاد و با جدیدترین متُد آموزشی و یادگیری تهیه و تدوین گردد و به جای آنکه مواد قانون تجارت به ترتیب بررسی شود به طور موضوعی چیدمان شده و بررسی مواد به صورت موضوعی می باشد نه عددی، بخصوص در درس حقوق تجارت ۲ در مبحث مربوط به شرکت های تجاری که به علت پیچیدگی زیاد یکی از بزرگترین دغدغه های داوطلبین می باشد، سعی شده با بهره گیری از جداول و مواد قانون تجارت به صورت نکته ای و موضوعی، یادگیری در این درس تسهیل شود.

*با اینکه نهایت دقت و حساسیت در تدوین این مجموعه به کار گرفته شده اما بطور قطع خالی از ایراد و اشکال نمی باشد لذا نگارنده از راهنمایی و مساعدت اساتید و بزرگان علم حقوق و تمامی داوطلبین عزیز استقبال خواهد کرد.

امید است که اینجانب را با پیشنهادات و انتقادات خود که به ارتقای کیفی این مجموعه می‌انجامد محروم نفرمایید.

از کلیه دوستان بخصوص برادر عزیزم جناب آقای سعید افتخاری که با سالها تجربه در دادگستری و امر حقوقی مرا در تدوین این مجموعه یاری کردند کمال تشکر را دارم.

در پایان لازم می‌دانم از مؤسسه آموزش عالی چتر دانش و مدیریت محترم آن جناب آقای فرزاد دانشور که نسبت به ضرورت این اثر اینجانب را تشویق و نسبت به چاپ آن اقدام نمودند کمال قدردانی و تشکر را نمایم و توفیق بیشتر ایشان را از خداوند متعال خواستارم.

با تشکر
فرانک افتخاری

Email: Eftekhari – Faranak@ yahoo. com

فصل اول

کلیات، معاملات تجاری

تجار و سازماندهی فعالیت تجاری

شناخت تاجر

تعریف تاجر

طبق ماده ۱۴ ق.ت. تاجر کسی است که شغل معمولی خود را معاملات تجاری قرار دهد.

منظور از کلمه «کسی» در عبارت فوق، منصرف به اشخاص حقیقی و حقوقی است.

اشخاص حقیقی

موضوع حقوق عمومی

اشخاص حقوقی

موضوع حقوق خصوصی

انواع تاجر

باید بدانیم

برای تاجر شدن اشخاص حقیقی، وجود شروط زیر ضروری است.

شرط اول انجام دادن امور تجاری به نام و حساب خود شخص باشد.

کسی که عمل تجاری را به نام و حساب دیگری انجام دهد تاجر محسوب نمی شوند زیرا عمل تجاری آمر را تاجر می کند نه انجام دهنده را، پس خدمه تجارت خانه، مدیران شرکتهای تجاری و قائم مقام تجاری تاجر محسوب نمی شوند.

شرط دوم قراردادن امور تجاری به عنوان شغل معمولی خود.

منظور از شغل، فعالیت برای امرار معاش است، پس کسی که به اعمال تجاری می پردازد باید انجام دادن این اعمال، حرفه معمول او باشد و صرف تکرار عمل، شخص را تاجر نمی کند.

اشخاص
حقیقی

دولت

امور تجاری نمی پردازد و هدف از انجام این امور، اداره مملکت است.
 * موسسات عمومی غیر دولتی نیز تاجر محسوب نمی شوند زیرا با هدف
 ارائه خدمات به انجام این امور می پردازنند.

شرکت‌های دولتی شرکت‌هایی هستند که بیش از پنجاه درصد از سرمایه
 آنان متعلق به دولت باشد.

* شرکت‌های دولتی تا آنجا که در اساسنامه شان قید نشده باشد، شکل
 شرکت سهامی را دارند، پس تاجر تلقی می شوند.

نکته ۱ شرکت‌های دولتی غیر تجاری تاجر محسوب نمی شوند و طبق
 ماده ۵۸۷ ق.ب.

نکته ۲ از میان اشخاص حقوقی موضوع حقوق عمومی، تنها شرکت‌های دولتی
 تجاری، تاجر محسوب می شوند.

شرکت‌های تجاری تاجر محسوب می شوند چه موضوع آنها تجاری
 باشد چه به لحاظ شکل تجاری تلقی شوند.

شرکت‌های غیر تجاری تاجر محسوب نمی شوند و طبق ماده ۵۸۴ ق.ب،
 فقط با ثبت شخصیت حقوقی پیدا می کنند.

بیشتر بدانیم

شرکت‌های تجاری به دو نوع شرکت‌های موضوعاً تجاری و شرکت‌های شکل‌آمیز تجاری تقسیم می‌شوند.

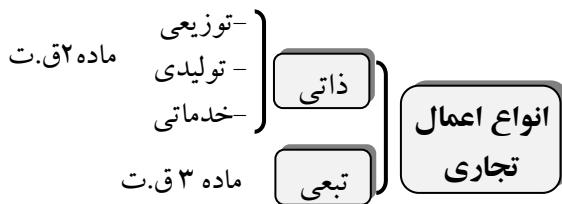
شرکت‌های موضوعاً تجاری شرکت‌هایی هستند که برای امور تجاری تشکیل می‌شوند. مانند شرکتهای تضامنی، نسبی، مخلط (غیر سهامی و سهامی) و شرکت با مسئولیت محدود (بند ۷۰ تا ۷۷ ماده ۲۰ ق.ت)

شرکت‌های شکل‌آمیز تجاری شرکت‌هایی هستند که به صرف قالب یا چهارچوب آن تجاری تلقی می‌شوند، چه موضوع آنها تجاری باشد و چه نباشد. مانند شرکت‌های سهامی عام و خاص

نکته

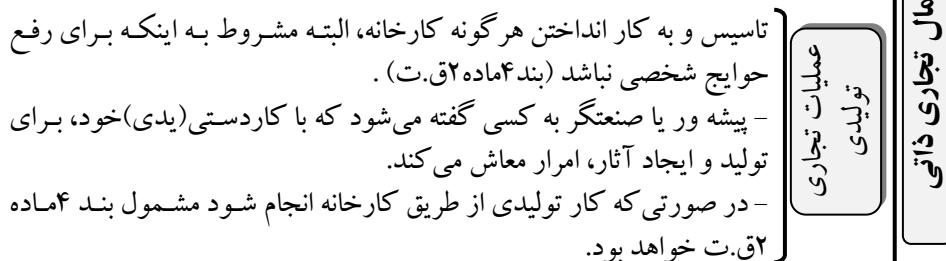
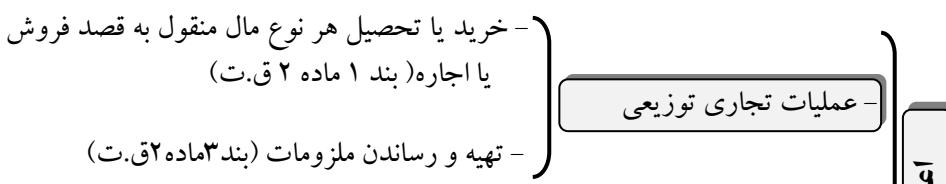
برای اینکه شرکت تعاونی تجاری تلقی شود باید موضوع آن، انجام دادن یکی از امور مندرج در ماده ۲۰ ق.ت باشد، که در این صورت تاجر محسوب می‌شود. در غیر این صورت اگر موضوع آن امور غیر تجاری باشد تاجر محسوب نمی‌شود.

اعمال تجاری

بیشتر بدانیم

منظور از معاملات تجاری مندرج در ماده ۱ ق.ت، معاملات تجاری ذاتی است و معاملات تجاری ذاتی، معاملاتی است که در گردش ثروت دخالت دارد.

اعمال تجاري ذاتي

- عملیات دلالی یا حق العمل کاری(کمیسیون) و یا عاملی (بند۳ ماده ۲ ق.ت)

- تصدی به تأسیساتی که برای انجام دادن بعضی از امور ایجاد می شود از قبیل تسهیل معاملات ملکی یا پیدا کردن خدمه (بند۳ ماده ۲ ق.ت)

واسطه‌ای

- عملیات صرافی و بانکی (بند۷ ماده ۲ ق.ت)

- عملیات بیمه بحری و غیر بحری (بند۱۰ ماده ۲ ق.ت)

مالی

- تصدی به حمل و نقل (بند۲ ماده ۲ ق.ت)

- تصدی به عملیات حراجی (بند۵ ماده ۲ ق.ت)

- تصدی به هر قسمت نمایشگاه‌های عمومی (بند۶ ماده ۲ ق.ت)

* منظور از کلمه تصدی در ماده ۲ ق.ت این است که عمل تجاری تکرار شود و به صورت بنگاه و یا موسسه باشد و ابزار و تشکیلاتی داشته باشد.

متفرقه

نکته ۱

منظور از معاملات دریابی در (بند ۱۰ ماده ۲ ق.ت)، خرید و فروش کشتی و کشتیرانی داخلی یا خارجی و معاملات راجع به آنها است. و این قسم از معاملات همه انواع اعمال تجاری (توزیعی، تولیدی و خدماتی) را در بر می گیرد.

نکته ۲

منظور از معاملات برواتی در (بند ۸ ماده ۱ ق.ت)، اعمال حقوقی است که روی برات انجام می شود. یعنی صدور، قبولی و ظهرنویسی بروات و منظور معاملاتی است که مورد معامله آن بروات باشد.

* معاملات برواتی در هیچ یک از عملیات سه گانه مذکور قرار نمی گیرد.

به یاد داشته باشیم

صرف انجام اعمال تجاری ذاتی مندرج در ماده ۲ ق.ت موجب تاجر شناخته شدن شخص نخواهد شد بلکه باید انجام عمل تجاری به عنوان شغل معمولی و به نام و حساب خود شخص باشد.

نکته مهم

اگر قسمت عمدۀ مالی که فروخته می شود حاصل هنر فروشنده باشد، دیگر عمل تجاری محاسبه نمی شود و این عمل در قالب پیشه وری می گنجد.

اعمال تجاری تبعی ماده ۳۴ ق.ن:

بر طبق ماده ۳۴ ق.ت، اعمال تجاری تبعی اعمالی است که ذاتاً
غیر تجاری است ولی چون توسط تاجر انجام می شود تجاری
تلقی می گردد و به شرح ذیل می باشد:

- کلیه معاملات بین تجار و کسبه و صرافان و بانک ها
- کلیه معاملات بین تاجر با غیر تاجر که برای حوایج تجاری خود می نمایند.
- کلیه معاملاتی که اجزا یا خدمه یا شاگرد تاجر برای امور تجاری ارباب خود
می نمایند.
- کلیه معاملات شرکت های تجاری

نکته مهم

کلیه معاملات تجار تجاری محسوب می شود مگر اینکه ثابت شود معامله مربوط به امور
تجاری نیست. یعنی اصل بر تجاری بودن معاملات تاجر است و مدعی خلاف آن را باید
ثابت کند.

باید بدانیم

معامله بین ۲ تاجر در هر حال تجاری خواهد بود به استثناء اموال
غیر منقول

نکته ۱

بر طبق ماده ۴۴ ق.ت، معاملات غیر منقول به هیچ وجه تجاری محسوب
نمی شود.

نکته ۲

کلیه معاملات بین شرکت های تجاری، تجاری محسوب می شود به استثناء اموال غیر منقول

باید بدانیم

دلالی و حق العمل کاری اموال غیر منقول عملیات تجاری ذاتی است و همچنین ارایه
خدمات بیمه ای مربوط به اموال غیر منقول نیز عملیات تجاری محسوب می شود.

فعالیت بنگاه های معاملات ملکی نیز تجاری است.

نکته

حقوق تجارت ایران بر نظام شخصی و موضوعی استوار است.

الزامات حرفه‌ای تاجر

- ۱- ثبت نام در دفتر ثبت تجاری
- ۲- تنظیم و نگهداری دفاتر تجاری

۱- ثبت نام در دفتر ثبت تجاری مطابق ماده ۱۶ ق.ت در نقاطی که وزارت عدله مقتضی دانسته و دفتر ثبت تجاری تاسیس کند کلیه اشخاصی که در آن نقاط به شغل تجارت اشتغال دارند اعم از ایرانی و خارجی به استثنای کسبه جزء باید در مدت مقرر اسم خود را در دفتر ثبت تجاری به ثبت برسانند.

* ضمانت اجرای عدم ثبت نام در دفتر ثبت تجاری $\leftrightarrow$ تاجر به جزای نقدی محکوم خواهد شد.

نکته ثبت نام در دفتر ثبت تجاری اماره‌ای بر تاجر بودن محسوب می‌شود.

طرز نگهداری دفتر ثبت نگهداری دفتر ثبت تجاری در تهران $\leftarrow$ به عهده دایره ثبت شرکت‌ها است.
در شهرستان‌ها $\leftarrow$ به عهده ادارات ثبت است.

۲- داشتن دفاتر تجاری مطابق ماده ۶۶ ق.ت هر تاجری به استثنای کسبه جزء مکلف است دفاتر تجاری مندرج در ق.ت یا دفاتر دیگری را که وزارت عدله به موجب نظام نامه، قائم مقام دفاتر تجاری قرار می‌دهد داشته باشد.

پنجمین
فصل

کسبه جزء

بیشتر بدانیم

مطابق نظامنامه ماده ۹۶ ق.ت ، افراد حقیقی زیر که از مصاديق اشخاص مذکور در ماده ۹۶ قانون مالیات‌های مستقیم نباشند با دارا بودن شرایط زیر کسبه جزء محسوب می‌شوند:

- ۱- کسبه، پیشه و ران، تولید کنندگان و نظایر آنها که میزان فروش سالانه آنان از مبلغ یکصد میلیون ریال تجاوز نکند.
- ۲- ارائه دهنده خدمات در هر زمینه‌ای که مبلغ دریافتی آنها در مقابل خدمات ارائه شده در سال از مبلغ پنجاه میلیون ریال تجاوز نکند.

نکته مهم کسبه جزء تاجر محسوب می‌شوند ولی الزامات تجار را ندارند

- از جمله:
- ۱- مکلف به داشتن دفاتر تجاری نیستند.
  - ۲- مکلف به ثبت نام در دفتر ثبت تجاری نیستند
  - ۳- مشمول قوانین ورشکستگی نیستند.